

ОБЕРІГ НАШИХ ДУШ

Як ми вже повідомляли, на святі «Країна дитячих мрій», що проходило на День незалежності у сімферопольському Дитячому парку, один з майстер-класів — з виготовлення ляльок-мотанок — проводили Христинка Гуратова зі своєю бабусею Галиною Іллівною Дмитрієвою (на фото угорі). Їхнє «лялькове» мистецтво викликало неабиякий інтерес серед присутніх на святі, причём, не лише у дітей, але й у дорослих. Тому ми домовилися з майстринями, що вони підготують та проведуть такий майстер-клас на газетних сторінках спеціально для читачів «Кримської світлиці» та дитячого «Джерельця».

І ось кілька днів тому поріг нашої «Світлиці» переступили усмінені Христинка та пані Галина. Пораділи за нашу світлу, простору, багату на квіти, ікони та книги (а ще ж навіть фортепіано е!) редакційну «хатину». Галині Іллівні «Світлиця» особливо рідна й дорога, бо вона колись, ще на перших порах, працювала у газеті головним бухгалтером. Тож переживала разом зі «світличанами» за усі ті негаразди, що випали на нашу долю. Та, дякувати Богу, вберегли, відродили «Світлицю», бо, мабуть, і газета має якийсь свій особливий оберіг!

Ось так і перейшли плавно до справи й розмови про обереги: рушник, віночок, писанка, сорочка — і лялька-мотанка. Розкладаючи з Христинкою на столі клубочки ниток, клаптики тканини, Галина Іллівна паралельно вводить нас у «ляльковий світ». Лялька-мотанка — чи не найстаровинніша українська народна іграшка. Але це не просто іграшка чи колоритний український сувенір, вона — оберіг родини й роду, символ зв'язку між поколіннями. З давніх-давен в українських родинах молода жінка, чекаючи дитину, робила ляльку-мотанку, котра особлювала собою майбутнє дитя. Перш ніж покласти в коликку новонароджену дитину, туди клали цю лялечку, і вона ставала оберегом дитини, її захисницею, символом зв'язку дитини з усім родом, і цей зв'язок захищав людину, де б вона не була.

(Продовження на 13 стор.)

СЛОВО —
ЗБРОЯ!

ВІН ЗАПОВІВ
НАМ СМІХ!
(ДО 90-ЛІТТЯ
ПАВЛА
ГЛАЗОВОГО)

стор. 4

МИ ЄСТЬ
НАРОД!

«І ДИВЛЯТЬСЯ
З ТЕМНИХ НЕБЕС
ЗАГИБЛІ ПОЕТИ
Й ГЕРОІ...»

стор. 7

КРИМСЬКИЙ
МАЙДАН

«НЕВЖЕ ТАКИ МИ
ЗРОДУ БЕЗПОРАДНІ,
ЩО ВІДСІЧ
НЕ ДАМО
ПІДСТУПНІЙ
ЗРАДІ?»

стор. 11

НЕХАЙ ЖЕ НІКОЛИ НЕ ЗГАСНЕ ТВІЙ РІД!

Готуватися до виставки Федерація кримських караїмів розпочала ще за півроку. Спочатку — морально, бо така подія у них вперше. І де ж віднайти експонатів на цілу залу, якщо нечисленні караїмські родини вже давно обросли «експонатами» із найближчих супермаркетів? Та це лише на перший погляд. Ті, хто усвідомлює — бути караїмом — дуже відповідально і перед майбутнім, і перед історією, трепетно зберігають все, що дісталось їм від далеких родичів, бо сучасну, навіть дуже дорогу річ можна все ж таки придбати, а ось таку, якою користувалися сто—двісті років тому твої пращури, — ніколи і ні за які гроші.

Підсвічники, сковорідки, кавоварки, ковшики, каструлі, глечики, ціла колекція ложок, інше побутове знаряддя — від усього цього, зручного і витонченого, віє старовиною. А якщо оглянути рушники, килимки, міцний невибагливий чоловічий одяг та дорогий жіночий — з прикрасами, можна дійти висновку, що караїми — охайний, працелюбний,

майстровитий народ. Є у нього й інша риса — тут не ганяються за блискучим та яскравим, що відбирає очі, навпаки, чим довше дивишся на той чи інший витвір, тим більше підпадаєш під його чари.

Ось, наприклад, скромна вишивка — білим по білому, або ж напівпрозора спідня дівоча сорочечка, — ніжність, краса і витонченість якої перш за все у досконалій роботі ткалі, котра використовувала такі різні

техніки, — і жодного «ляпасу» смаку у будь-якому вигляді.

А ось у невеличкій ніші — куточок для немовляти: люлечка, скромне дитяче «придане», швейна машинка. Тут корисно якомога надовше зупинитися кожній молодій караїмській родині, аби замислитися, чи не настав час подбати про про-

довження роду? І це не просто особиста справа, це — надзавдання кожного караїма, для якого важливо збереження свого народу як етнографічної одиниці, що перебуває у загрозливому становищі (в Криму караїмів трохи більше 700 і приблизно півтори тисячі у світі).
(Закінчення на 6-й стор.)

ВІН ЗАПОВІВ НАМ СМІХ!

У 80-90-і роки ХХ століття гуморески Павла Глазового звучали з естради на столичній сцені та в сільських клубах, по радіо і телебаченню. Без них не обходився жоден концерт на державному рівні та читців-аматорів. Їх виконували народні артисти України Анатолій Литвинів та Анатолій Паламаренко. А хто не пам'ятає смішних і гострих виступів Андрія Сова чи Штепселя і Тарапуньки? Ці мініатюри створював для них Павло Глазовий. Їхні повчальні філософсько-моральні висновки в кінці байок та усмішок цитували в сім'ях батьки дітям як застереження, що не можна робити і як не потрапити в халепу чи кумедну ситуацію. Це був пік популярності видатного українського поета-гумориста і сатирика.

П. П. Глазовий – 90 років від дня народження

Павло Прокопович Глазовий народився 30 серпня 1922 року в селищі Новоскеловатка Казанківського району Миколаївської області в сім'ї хлібороба. Навчався в Новомосковській педагогічній школі на Дніпропетровщині, а після війни, демобілізований з армії, став студентом Криворізького педагогічного інституту. Там він познайомився з письменником-сатириком Остапом Вишнею і за його рекомендацією для розвитку художніх нахилів до гумористичного жанру літератури був переведений у Київський педагогічний інститут. Після закінчення в 1950 році філологічного факультету більше десяти років працював заступником головного редактора журналу «Перець», а потім – у редакції журналу «Мистецтво».

Без гуморесок П. Глазового не виходив у той період жоден з номерів цих журналів. Його художнє слово смішило і висміювало з добрим серцем, а було й, як зброя – гостре, влучне, іноді і дошкульне, розвінчувало все негативне і потворне, що заважало нам у житті. Він жартував з іронією до себе і любов'ю до людей:

*Я так люблю веселий сміх,
Веселий сміх, що гріє всіх.
Переливаю в слово радість,
Яку в душі своїй зберіг.
І я щасливий, що пишу
Хорошим людям на потіху.
Ловлю в очах іскрини сміху
І довго в серці їх ношу.*

Павло Глазовий називав ширий сміх, який люблять усі – від малого до старого, чудесною штукою в житті і для життя, мистецтвом і наукою. Звідки ж береться такий сміх, який радує і тішить, від якого подих стає чистішим?

На літературно-музичному вечорі «Сміятися – лиха не боятися», присвяченому 90-річчю з дня народження П. Глазового, що відбувся в Кримській республіканській універсальній науковій бібліотеці ім. І. Франка, його організатори – працівники Всеукраїнського інформаційно-культурного центру, кафедри української філології Кримського інженерно-педагогічного університету та бібліотеки спільно зі студентами сімферопольських вузів здійснили не лише ретроспективу творчої спадщини гумориста, а й проникли вглиб його сміхології.

Завідувач кафедри Ніна Грознян, науковим інтересом якої є фразеологія, зробила дослідження фразеологічних одиниць гумору П. Глазового, назвавши його комічний струмінь та етнографічний колорит, поєднаний з особистістю автора, багатим матеріалом для наукових лінгвістичних робіт студентів. На конкретних прикладах цитат із сюжетів поета вона проаналізувала використання і вправне обігравання ним натяковості стрижневих компонентів та образів традиційних

фразеологічних висловів, прислів'їв і приказок у нових лаконічних словотворах, які викликають сміх, іронію, сатиру і сарказм.

Артист розмовного жанру Аркадій Вакулєнко, який багато років виконував на естраді гумор П. Глазового і був знайомий з ним особисто, розповів:

— Я приїжджав до Павла Прокоповича додому з магнітофоном і читав вголос на кухні його гуморески та байки, а він слухав і сміявся, аж сльози текли з очей.

Цьому народному українському гумору в обробці великого майстра аплодували в Москві та Прибалтиці, на багатьох сценах України і Криму. П. Глазовий надав А. Вакулєнку право бути першим виконавцем гуморески про путівку в Рим. Її він і прочитав на вечорі, відкривши своєрідний марафон гумору П. Глазового перед мікрофоном. Його твори декламували співробітник Кримського республіканського інституту післядипломної педагогічної освіти Павло Влащенко і студентка режисерського факультету Кримського університету культури, мистецтв і туризму Алла Узлова, а студентка естрадного відділення цього університету Ольга

вечорі говорили про велику життєву філософію байкографії П. Глазового, його усмішок, що видані збірками «Смійтеся, друзі, на здоров'я», «Щоб вам весело було», «Веселий світ і чорна книга» та інші. Вони демонструвалися на оформленій у бібліотеці виставці. Стояла серед них на полиці і книга прози «Листи до друга в США». Це розповідь про дружбу з доктором медицини Євгеном Стецьківим, зятем українського композитора Василя Безкоровайного, який у період Другої світової війни емігрував за кордон і в останні роки свого життя працював і творив музику в США. Познайомив П. Глазового з ним народний артист України Дмитро Гнатюк. І з того часу Є. Стецьків, який заочно давно був шанувальником творчості видатного українського гумориста, став її популяризатором серед української діаспори світу. За це його, лікаря-анестезіолога, називали сміхотерапевтом.

У Сімферопольському науково-творчому товаристві композитора Василя Безкоровайного є три компакт-диски із записами гуморесок Павла Глазового у виконанні Євгена Стецьківа, сказав мені його голова, заслужений працівник культури України Богдан Безкоровайний. Їхня дружба тривала чотирнадцять років – з 1990 до 2004 року. Євген і Неоніла Стецьківи зберегли понад 160 листів поета до них і після його смерті передали їх оригінали у Міжнародний фонд ім. Павла Глазового в Києві.

Якщо поетів називають солов'ями, то себе П. Глазовий уподібнює з грибом, «який порою грозовою серед дороги виростає, асфальт ламає головою, гудрон плечима розгортає».

Коли у мене на могилі
Чудесний виростає будяк,
Хотів би я, щоб друзі милі
Про мене згадували так:
Ти пам'ятаєш Глазового?
Невже забув? Це ж той Павло,
Який життя прожив для того,
Щоб людям весело було.

Творчість видатного сатирика із скарбами розмовної мови, перлинами народної мудрості та рисами анекдоту і нині сучасна, відображає веселу вдачу і влучний гумор українського народу.

Валентина НАСТІНА

МОВА І ЯЗИК

Розмовляє наша Мова
З Русським Язиком.
— Ми с тобой, — Язык говорить, —
Не в ладах живем.
Опечален мой двуглавый,
Мой родной орел
Тем, что ныне в Украине
Мало русских школ.
Малышей русскоязычных
Надобно беречь.
Ты же знаешь, как их портит
Неродная речь.
— Отакої! — каже Мова. —
Я ж сестра твоя,
То чому ж російським діткам
Шкодитиму я?
І чого тоді сваритись
Мові з Язиком?
— Да пойми, — Язык говорить, —
Речь же не о том.
Ты же знаешь, сколько русских
В Украине есть.
И других русскоязычных,
Всех не перечешь.
— А вони, — питає Мова, —
Звірки прибули?
Ми сюди їх вербували,
Чи за чуб тягли?
Чом твої російськомовні
Прагнули весь час,
Щоб не стали їхні дітки
Схожими на нас?
Від столиці України
До найдалших сіл
Залишалось менше й менше
Українських шкіл.
— Ну так что ж? — Язык питає.
— Я для всех родной.
Я — Тургенев, Достоевский,
Пушкин и Толстой.
— Не хвилюйся, — каже Мова, —
Ми шануем їх.
Ти поглянь на руськомовних
Діточок своїх.
Подивися на модерну
Молодь у містах
Та послухай краєм вуха,
Що в них на устах.
Що їм Пушкін? Що Тургенев?
Що для них Толстой?
Та для них уже й Чапаев
Більше не герой.
Знаєш, скільки тут про нього
Наплели гидот?
Петька, Анка і Чапаев —
Пошлий анекдот.
Про Тургенева й Толстого
Навіть річ пуста.
Де ти бачиш їхні книги?
Хто тут їх читає?
Від еротики й порнухи
Аж тріщать ларки.
Все ж то творять доморослі
Наші «русакі».
Ти у нас російськомовну
Пресу переглянь.
Чим натоптана й набита
Та газетна дрянь?
Уяви, що твій Тургенев
Прочитав би те,
Що братва російськомовна
Про жінок плете.
Як смакує походеньки
Безсоромних дам.

Він сказав би: — Это мерзость,
Это стыд и срам...
— Ты права, — Язык промовив.
— Слушай мой ответ.
Мне от этих шелкоперов
Тоже жизни нет.
Прикрываясь русской речью,
Этот гнусный сброд
Презирает в равной мере
Мой и твой народ.
Я скажу тебе по-братски,
Истину любя:
Ты, сестра, от этой мрази
Береги себя.
Защищайся, отбивайся,
А не то — капуг...
И тебя они угробят,
И меня сожрут.

Павло Глазовий

— Ну спасибі, — каже Мова, —
За такі слова.
Триста літ мене давили.
Але я — жива,
Бо мене оберігає
Божа благодать.
Правду кажуть: Бог не видасть —
Свині не з'їдять.

КУХЛИК

Дід приїхав із села,
Ходить по столиці.
Має гроші — не мина
Жодної крамниці.
Попросив він: — Покажіть
Кухлик той, що скраю.
Продавщиця: — Што? Чево?
Я не панімаю.
— Кухлик, любя, покажіть,
Той, що збоку смужка.
— Да какой же кухлик здесь,
Єслі ето кружка!
Дід у руки кухлик взяв
І насупив брови:
— В Україні живе
Й не знає мови...
Продавщиця теж була
Гостра та бідова.
— У меня есть свой язык,
Ні к чему мне мова.
І сказав їй мудрий дід:
— Цим пишатися не слід,
Бо така сама біда
В моєй корови:
Має, бідна, языка —
І не знає мови!

САМОВБИВЧА КРИТИКА

Як зібрались мисливці
на своєму зльоті
похвалитися, що мають
успіхи в роботі,
хтось притяг туди на шворці
зайчика живого
і в президії куточок
відвели для нього.
Посадили для потіхи,
мов якусь персону.
А зайчисько, опинившись
біля мікрофону,
взяв та й крикнув:
— Я всю правду
викажу на зборах!

Витрачаєте даремно
ви державний порох,
бо на вовка боїтеся
вийти полювати.
Вам би тільки шкуру здерти
з бідного зайчати...
Тут президія гукнула:
— Все це не до діла! —
А увечері зайчиська
колективно з'їла.
Перед тим, як кухар з нього
мав зробити биточки,
він вигукував: — За правду
постраждав, браточки!
Все це так воно, звичайно.
Тільки ж мало толку —
говорити тому правду,
хто має двостолку.

ЛИХА ЛИЧИНА

— Де тобі найкраще жити? —
вовк тхора питає.
— Чи у горах, чи на полі,
чи в зеленому гаї?
Той отвітив: — Гай і гори —
то місця все гарні,
та найкраще поселитись
поблизу пташарні.
Так міркує-метикуює
і лиха личина:
де набити пельку легше —
там і батьківщина.

УВ'ЯЗНЕННЯ

Тягне дама зоопарком
на шнурку барбоса.
Став барбос той біля вовка,
подивився скося:
— Так і знав, що ти у клітку

— Утомився, —
каже півник,
— рано устаю.
Наш завфермою
аж в область
двинув папірець,
що одержить від несучки
двісті штук яєць.
Що йому? Писнув бумажку
та прибив печать,
а мені трудитись треба
щоб не підкачати.

ПОГРОЗА

Каже галка солов'єві:
— Вчора ти не тьохкав,
а кувікав поросятком,
вершав та рохкав...
Соловей признавсь: — Буває
всяке на естраді.
Я учора на свинячій
виступав наряді.
Кнур сказав мені:
— Як тільки

не таке щось тьохнеш,
я тобі такого всиплю,
що на місці здохнеш.
Я кувікав, рохкав, хрюкав,
вершав шосили,
і концерт пройшов нормально —
свині похвалили.

НЕ ВМЕР ДАНИЛО

Раз Данилові товариш
Каже: — Оце маєш!
Оженився і сам собі
Штани зашиваєш.
— Що? — обурився Данило.
Ти верзеш дурницю!

ГУМОРЕСКИ

Де штани? Я зашиваю
Жінчину спідницю.

СЕМЕНОВЕ СОБАЧА

— Мав я, куме, собака —
Ну, на всю округу!
Узнавало по очах
Злодія, хапугу.
Як зустріне десь того,
Хто хапає, краде —
Загарчить, аж зашкварчить,
Тут же і насяде.
— А куди ж те собака
Діли ви, Семене?
— Та продав, бо почало
Кидатись на мене.

СПИ СПОКІЙНО

Ішов п'яний через цвинтар
Та згадував маму,
І ляпнувся, зазівавшись,
У свіженьку яму.
Повернувся вправо, вліво,
Мацонував руками.
— Гвалт! Рятуйте! — розкричався.
— Витягайте з ями!!!
Мимо тував по стежині
Хтось іще п'яніший.
— Держи, — кричить, — хвіст трубою
І носа не вішай!
З ями голос умоляє:
— Я ж тебе благаю...
Кинь мотузку!
Тут же сиріо!
Я ж тут замерзаю...
Верхній в яму заглядає:
— Що ти розходився?
Вривав дуба — спи спокійно!
Чого ж ти розрився?

ЛЕЛЕКА

Зпологового будинку
Повернулася мати.
— Тобі, синку, — пита батько, —
Сестру показати?
— Звідкіля ж вона взялася? —
Питає хлоп'ятко.
— Нам приніс її лелека, —
Пояснило татко.
Хлопчик дивиться спідлоба,
Крутить головою:
— Звідкіля ж у нас
лелеку
Візьмуться зимою?
Всі лелеку полетіли
В Африку далеку...

Краще, татку, ти спочатку
Покажи лелеку...

ДЕ БЕРУТЬСЯ ДІТИ

— Де взялися ми? — онуки
Спитали в бабусі.
А бабуся пояснила
В старовиннім дусі:
— Тебе знайшли у капусті,
Тебе — в бараболі.
Тебе знайшли під вербою,
Тебе — на тополі.
Тебе знайшов на соломі
Біля клуні татко...
І тут раптом обізвалось
Якесь онучатко:
— От сімейка, так сімейка!
Хоч тікай із дому!
Хоч би одне появилось
На світ по-людському...

ЯК ДВІ КРАПЛІ

В зоопарку кажуть бабці
Веселі внучата:
— Ота мавпа дуже схожа
На нашого тата.
— Не балакайте такого,
Бо буде вам лихо!
— Але ж мавпа не почула,
Ми казали тихо...

ПРЯНИК

— У вас зуби є, дідусю? —
Онучок питає.
Дід журливо посміхнувся:
— Вже давно немає...
Це почувши, хлопчентатко
Зраділо без краю:
— Тоді пряник потримайте,
А я пострибаю!

ІМЕННИ

Зібралися якось гості
В Козолупа Мина —
Випивали, відзначали
Його іменини.
Вийшов Мина із-за столу,
Взяв за руку тітку,
Та й пустився вибивати
Громову чечітку.
Раптом хлопчик-п'ятиліток
Вскочив у кімнату.
— Там тебе до телефону
Викликають, тату!
— Бач, синочку, всі вітають
Мину Козолупа!
— Ні... Питають, який дурень
У підлогу гупа!

КОПІЄЧКА

Прийшла в гості до невістки
Сердита свекруха.
Сидить, бурчить, набридає,
Як осіння муха.
— Ой, невдале, невісточко,
У тебе дитятко.
Якесь воно вовкувате,
Німе, як телятко.
Вже ж йому десятий місяць,
А ще не балака.
Даю йому копієчку —
Воно каже: «кака»!
А невістка відказує:
— Чого ж дивуватись?
Хто ж тепер вам за копієчку
Скаже, що ви цяця?

НЕХАЙ ЖЕ НІКОЛИ НЕ ЗГАСНЕ ТВІЙ РІД!

(Закінчення. Поч. на 1-й стор.)

Можливо, тому кожен із поважних гостей, що вітали караїмів із відкриттям виставки, вважав за доцільне використати її назву: «Слід мало, але гордого народу», а у пісні-гімні, який виконала керівниця Федерації прекрасна співачка Тетяна Іллівна Шайтанова, мов заклинання, рефреном звучав рядок: «И пусть никогда не иссякнет твой род!»

Втім, як на мене, значно доречніше було би вжити слово «нечисленний», і тоді б я додала: але великий своїм духом, усвідомленням важливої історичної місії, великий своєю душею, яку караїми охоче розкривають для кожного, хто готовий зробити їм крок назустріч.

Представник Рескомітету у справах національностей та депортованих громадян, кримський татарин за національністю, зауважує, що 95% караїмських слів схожі на його рідні. Та чи добре це, чи просто пройшовся по мові каток асиміляції? І взагалі караїми почали вивчати рідну мову лише два роки тому, завдяки одному із членів Федерації, який теж за освітою — не науковець-мовник. Ось так відсутність у природі будь-яких базових мовних знань і відчуження шлюзи для запозичень. А хтось вже готовий і присягнути, що й народу такого насправді немає, просто добирає свій час таке собі плем'я напівевреїв-напівтатар. Подібне чули про себе і українці — «малороси, що користуються зіпсованою російською мовою». Тож увага! Панове депутати, з вашим новим сумнівним законом про використання регіональних мов, з'ясується відкрито: вам не болять те, що болять караїмському народові? А якщо болять, то що ви збираєтеся заповідати для збереження їхньої мови, яка чи не щодня, мов квітка-ромашка, втрачає по одному своєму пелюсточку: «Любить — не любить...» А як же насправді? Якщо і люблять, то лише в тих межах, в яких ця любов не завдає нікому клопоту. Тож, помирай собі тихенько, але не проси ні донора, ні анестезії, маленький гордий народ! А ми тобі раз за увесь час твого існування у Кримському етнографічному музеї виділимо під виставку залу, і даруй, що презентація аж на четверту годину і вже не лишатиметься часу ні на шире спілкування, ні на огляд експонатів — галопом по Європах! До речі, можете повернутися сюди завтра, тільки вже за 8 грн. з кожного! Те ж саме і для журналістів, якщо ти не встигли вислухати урочисту частину і водночас з цікавими людьми поспілкуватися. У музею — своє життя, свій графік. Депутати ще, певне, догують канікули, які, до речі, вже скінчилися, а тому сказати своє вагоме слово сюди не заві-

тали. Та і що сказати? Про те, як вболівають вони за мову сусідньої наддержави? Так це не той привід...

І все ж таки для членів Федерації ця подія стала надзвичайною. По-перше, тому, що вперше, площа зали не «гуляє» — поряд з експонатами — фотографії будинків караїмів, портрети їхніх видатних людей. Тут і кенаса, яку вже стільки років державні структури обіцяють повернути караїмському товариству, така гарна, мальовнича. В одній із експозицій — справжній раритет — дореволюційне свідоцтво про шлюб. А ось гордість караїмського народу — стенд із книгами, створеними досить скромними силами, що тим не менше користуються попитом не лише в Криму, але і за його межами.

А це серед почесних гостей поважного віку — Емілія Лебедева, яка охоче подарувала «Рецепти караїмської кухні» усім кримським господарям. Поряд з нею — відомий кардіолог Ліля Кісір, котра сорок років мала за турботу те, як б'ються

му зібранні лише з вуст генерального директора ДО «ВІКЦ» Владислава Єрмакова, виступ якого дещо засмутив членів Федерації. Бо Владислав Єнверович вчоргове закликав до об'єднання двох караїмських товариств: Федерації і Асоціації. А остання ж не тільки не взяла участі в підготовці свята, навіть не відреагувала на офіційне письмове запрошення і не направила сюди жодного свого представника.

Конфлікт між товариствами виник давно, загострився через ситуацію навколо святої для караїмів землі Чуфут-Кале, неподалік Бахчисарая, де свого часу у садибі відомого східнознавця караїма Фірковича Асоціація мала джерело туристичного бізнесу, діяльність якого не була підкріплена дозвільними документами. Закриття кафе і стало яблуком розбрату поміж Асоціацією і керівництвом Заповідника, яке ввело деякі обмеження на відвідування караїмами цієї території. Федерація на відміну від Асоціації на конфлікт із керівництвом Заповідника не пішла, уклала з ним угоду, згідно з якою і одержує послуги. Ось чому нагадування про об'єднання тут і не було зустріне оплесками.

Насамкінець гостинні караїми ви-

набір якостей, який дозволяє Раїсі Яківні творити чудеса. І допомагає їй в цьому не добра фея, а копітка наполеглива праця, яка потім забувається, хоча без неї не було б і нічого іншого.

Дні караїмської культури не випадково святкуються першої вересневої декади — це переддень караїмського нового року. Саме до нього і було приурочено виставку. А ще день її відкриття, 5 вересня, збігся із 70-річчям від дня смерті Раїсиного дідуся Марка Яковича —

пір, як відібрала у неї доля коханого чоловіка. Отак і стають подвижниками. І стають ними не ті, у кого життя — повна чаша, а ті, хто своєю спраглою душею шукає хоча би краплю життєдайної волги.

В тому, що на підготовку виставки жодна офіційна організація не виділила жодної копійки, я й не сумнівалася, бо ж ні у кого нічого «немає», інша справа — вдовина пенсія. До того ж, це її власний інтерес, тож нехай і затягує пасок, чи не так? Не хочу вживати такі несвяткові слова, як блюзнірство і лицемірство, але б дуже хотілося, щоб з'явилася хоч одна впливова людина, яка б ширю перейнялася долею цього народу і знайшла для нього скромний рядочок у червоній книзі свого серця. Бо хіба ж він не заслужив того, що заслужили якісь там білі чи плямисті «тигрюлі»? А розпочати можна зовсім з простого, як зробив це заступник міністра освіти і науки, молоді та спорту Віталіні Дзоз Володимир Буякевич. Він пообіцяв порекомендувати керівництву шкіл саме сюди направляти екскурсії дитячих колективів, а можливо, міг би посприяти і з організацією створення якогось мовного посібника чи у здобутті якісної освіти здібному караїмському молоддю. Головне, що його зачепила доля цього народу, якому допомогти незрівнянно важче, ніж подбати про «порятунок» у Криму російської мови, якій і так ніщо не загрожує.

Неодноразово спостерігала, як вшановували кримські татари пам'ять генерала Григоренка, чула, як матері пояснювали діткам, що він — герой, який дуже багато зробив для їхнього народу. Для них цей правозахисник — уособлення всього найкращого, пов'язаного з Україною. Тож і останній День незалежності не обійшовся без віршика про славетного генерала з вуст однієї з найменших учасниць митингу.

Але ж вакансії на безсмертя не перевелися й сьогодні!

Тамара СОЛОВЕЙ

наші з вами серця. Ще не забули присутні і колишню голову Федерації Олімпіаду Горюнову. Але місце її вже не на стільці, а на портреті.

І хочеться вигукнути: не поспішайте у той віртуальний світ, ви ще дуже потрібні своєму народові, потрібні нам усім! Ось виступає Федір Айваз — навіть на запрошення він не наважується говорити своєю караїмською мовою. Лише зізнається, що плекає-таки надію на ухвалення закону про мови, на те, що він дасть поштовх для розвитку і його рідної: «Адже ми знаємо українську мову і любимо її, і свою хотіли б знати теж...»

Чоловік не розуміє, що сьогодні зовсім не українська мова є суперницею караїмській, і пролунала вона на цьо-

ставили на стіл свої національні страви — різноманітні пірижки, по-особливому приготовлені варені яйця та кисломолочний хмільний напій із фруктами. А Тетяні Шайтановій все ще не вдалося перевести подих: вона то давала інтерв'ю, то приймала привітання, маючи вже вітальні адреси від голови Ради міністрів Криму А. Могильова, Постійного Представника Президента України в Криму В. Плакіді, міністра освіти і науки, молоді та спорту В. Дзоз, а з іншого боку, стежила за тим, щоб задоволеними були і гості, і її товариші по Федерації. Хоча могла б особливо і не хвилюватися — при такому заступникові, як Раїса Пчельнікова, за всі внутрішні питання можна було бути спокійною. За кипучої енергії відданість справі, помножена на відповідальність, — це приблизно той

це від нього в онуки караїмське виховання, яке взагалі домінує у цьому змішаному роді. Тому, вшановуючи свій народ, Раїса Пчельнікова у той же час вшановує і пам'ять дідуся, який подарував їй це важке щастя — бути караїмкою. У залі серед поважних гостей сиділи і її тітки, а у кутку, де була представлена традиційна караїмська вишивка, красувалися роботи і бабусині, і мамині, і її власні.

— Для нашої вишивки, — пояснює вона, — притаманні мудрі вислови, ну, скажімо: «Чужого не шукай, свого — не губи», а ще вишивальниця залишає вензель свого роду.

В тому, що левова частка підготовчої роботи лягла на Раїсині плечі, я навіть і не сумнівалася, це підтвердили і працівники музею. Але робить вона це не для того, щоб, як кажуть, підвищити свій рейтинг та комусь довести свою незамінність, — просто ця діяльність стала часточкою смислу її життя, особливо з тих

«І ДИВЛЯТЬСЯ З ТЕМНИХ НЕБЕС ЗАГИБЛІ ПОЕТИ Й ГЕРОЇ...»

Цього разу День незалежності України мені пощастило зустрічати з Лялею Лісовською — внучкою легендарного письменника-холодноярця Юрія Горліса-Горського. Її дід був справжнім воїном і творцем потужного патріотичного міфу, який у свою чергу суттєво вплинув на масштаби збройного опору в Західній Україні в 1942–1954 роках. Ми з Лялею не бачилися два роки, за цей час вона встигла зробити чимало доброго. Не лише доглядала свою тяжко хвору маму (дехто вважав — хвору безнадійно), але й... продовжила їй життя. Після довгого і марного очікування на донорську печінку, коли стало зрозуміло, що далі зволікати вже не можна, Ляля без вагань віддала найріднішій людині частину своєї... І цим довела, що у її жилах також тече козацька, холодноярська кров, — така ж, як і в діда.

Зовні вона мало змінилася, така ж симпатична й усміхнена, в українському народному одязі, ну прямо черкашанка початку минулого століття! Враження від зустрічі були б ще кращими, якби нас не розділяв певний мовний бар'єр. Але й за таких обставин піднесення настроїв не покидав нас. Думаю, зрозуміло чому — і для мене, і для Лялі Лісовської День незалежності був справжнім святом. Я любив Горліса-Горського, високо цінував його внесок в українську справу, а вона була його достойною онукою, хай там навіть і англомовною... Щоправда, цього разу Ляля вже краще розмовляла українською, їй би ще доброго вчителя та україномовне середовище...

Якраз за це середовище досі голодує українці в Києві, одному з них, Леоніду Тертичному, я навіть дав псевдо «Холодноярць». Черкашанину приєдналася мама, у минулому — вчителька української мови, яка померла 12 років тому. Але уві сні вона просила сина приєднатися до голодуючих, і син виконав її прохання. Не було б роману «Холодний Яр», не було б і такого другого імені (цілком заслуженого) у Леоніда Тертичного. Йому воно сподобалося. Бо хто ж буде проти такої високої оцінки скромних заслуг голодувальника? Хай пробачить мене читач за такий ліричний відступ, але він опосередковано підтверджує великий внесок Юрія Горліса-Горського в нашу

літературу, а заодно — в багатющу палітру українського опору.

* * *
Тут хочу порадувати наших читачів: донька Юрія Горліса-Горського (і мама Лялі) Леся Лісовська зараз працює над повістю «Козак із зірок». Мене заінтригував навіть початок твору:

«...На космічній станції, що знаходилась високо на орбіті блакитної планети Земля, відчувалося якесь незвичне хвилювання. Її мешканці, багато з яких прибули сюди із далекої галактики Ксилон, готувалися до візиту представників Вищої Ради. Старійшини прибули до місця проведення конференції сповнені спокою, задоволено киваючи головами, споглядаючи пишну рослинність, яка оточувала їх на голодеку (симулятор голографічних образів). Вони зібралися півколом біля капітана і старших офіцерів, до яких також приєдналися послі із деяких сусідніх галактик. Атмосфера була дещо напруженою, адже на порядку денному стояли важливі питання. Під загрозою було саме існування маленької планети, яка знаходилась під ними.

Дискусія велася телепатично; земний же спосіб спілкування давно вимер, а це були високорозвинені істоти, яких зазвичай можна зустріти у п'ятому вимірі. Хоча, звичайно, за бажанням вони могли переходити і в інші виміри. Всі були дещо стривожені. «Про що ви хочете повідомити?» — запитав вер-

ховний старійшина.

«У двох містах краю під назвою Японія вибухнули атомні бомби. Руїнація жахлива! Технологічну інформацію було передано у цю модальність занадто рано. Духовно людство ще недостатньо розвинене для правильного поводження з атомною енергією. Якщо вони продовжуватимуть у такому ж дусі, то самі себе знищать протягом двох поколінь, а то й швидше...» «Це серйозно», — зауважив член Ради Аташа. «Яких заходів можна вжити?»

«Головну директиву скасовувати не можна», — відповів Серон з Пріона. «Ми не можемо відкрито впливати на їхні рішення. Ми, звичайно, скеровували їх у правильному напрямку протягом їхньої еволюції, телепатично передаючи їм інформацію про нові технології відповідно до рівня їхнього розвитку, але використувувати цю інформацію чи ні — то вже їх власний вибір і ми не можемо на них впливати. Це планета вільного вибору».

«Але ж вони самі себе знищать!» А це вплине на решту населення Космосу, що, у свою чергу, позначиться на багатьох галактиках!» — прозвучало від члена Ради, який не зміг приховати свого збентеження.

«Так, це можливо». Питання розглядалося ще певний час і, зрештою, Рада пішла на перерву, щоб повернутись до обговорення згодом.

На наступному засіданні на першому плані знову була стурбованість за землян, які самі нічого не підозрювали. Обговорювали різні раси, які, здавалося, досягли передового рівня розвитку, проте не вдалося підібрати жодного задовільного варіанту. В ході роботи надійшло повідомлення, що рішення знайдено у віддаленому куточку Космосу, де проживав його астральний провідник Рон, який був відомий як один із найбільш здібних ангелів-провідників, але у цьому 1946 році він почав відчувати втому; Юрію була потрібна сильніша допомога, адже він знову і знову опинявся в екстремальних

ситуаціях. Рону доводилося максимально підтримувати свої навички, щоб не дати Юрію померти. Юрій був безстрашним, справжній бунтар. Його брати-козаки дивувалися його майстерності в смертельних сутичках; його псевдо було Залізник і заслужив він собі таке ім'я в боротьбі за свободу своєї країни.

Під час повстання в Холодному Яру (козацький анклав в Україні південніше Черкас, що віками служив притулком для українців від ворожих армій) перемогли більшовики. Це був 1920 рік, коли в Холодному Яру було страчено козаків, що й стало причиною вічної скорботи для Юрія; після поразки України у війні з більшовиками він став журналістом та письменником. Люди в Холодному Яру були більш освіченими, можливо, тому, що рівень магнітних частот цього краю був надзвичайно високим. Це було місце древніх, давно забутих цивілізацій. Крім того, деякі вчені висунули теорію, що багато тисяч років тому в цьому районі впав метеорит, що й стало причиною утворення глибокого яру...»

ше?» — вигукнули всі одностайно.

А рішення було простим. Замість того, щоб втручатися ззовні, чому б не зробити це зсередини? Таким чином не порушувалася б головна директива, а успіх майже гарантований. Відтак почали відбирати добровольців, які б прийняли людський образ на планеті і, використувуючи власні високі частоти, підвищили б частоту всієї планети, поширюючи серед населення нову ідею про те, що, можливо, всі ми походимо з одного Джерела, тому значно краще об'єднатися, аніж воювати і знищувати одне одного...»

Вже заінтригований, читачу? Далі буде ще цікавіше:

«Серед багатьох країн і народів, до яких прибули такі добровольці, була земля під назвою Україна, на якій ми й зосередимося. 1946 рік за їхнім часом був роком масового припливу. В Україні вже проживав один із космічних братів під прикриттям (він нічого не пам'ятав про свій космічний дім), — його земне ім'я було Юрій. Він був одним із вільних козаків ще з часів російської революції, коли Україна раптово стала вільною та об'єдналася з надією побудувати нову демократичну країну. Юрія супроводжував його астральний провідник Рон, який був відомий як один із найбільш здібних ангелів-провідників, але у цьому 1946 році він почав відчувати втому; Юрію була потрібна сильніша допомога, адже він знову і знову опинявся в екстремальних

ситуаціях. Рону доводилося максимально підтримувати свої навички, щоб не дати Юрію померти. Юрій був безстрашним, справжній бунтар. Його брати-козаки дивувалися його майстерності в смертельних сутичках; його псевдо було Залізник і заслужив він собі таке ім'я в боротьбі за свободу своєї країни.

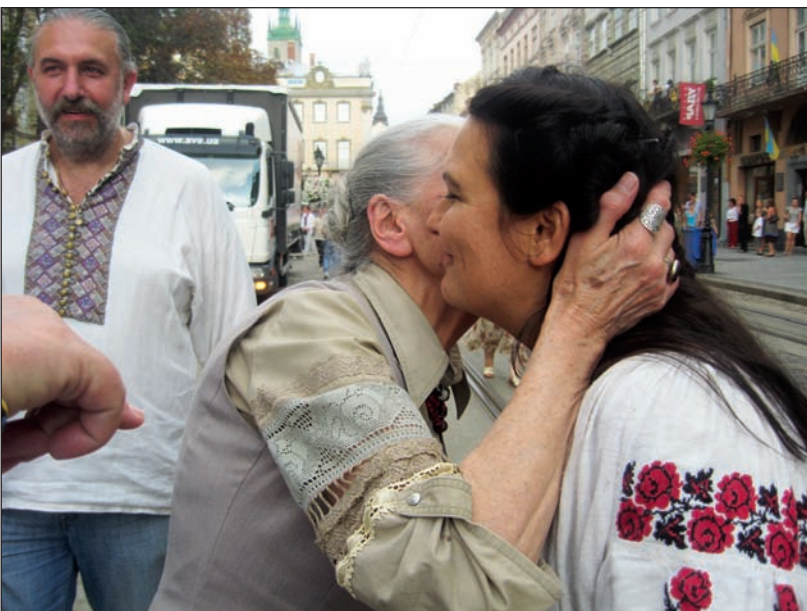
Під час повстання в Холодному Яру (козацький анклав в Україні південніше Черкас, що віками служив притулком для українців від ворожих армій) перемогли більшовики. Це був 1920 рік, коли в Холодному Яру було страчено козаків, що й стало причиною вічної скорботи для Юрія; після поразки України у війні з більшовиками він став журналістом та письменником. Люди в Холодному Яру були більш освіченими, можливо, тому, що рівень магнітних частот цього краю був надзвичайно високим. Це було місце древніх, давно забутих цивілізацій. Крім того, деякі вчені висунули теорію, що багато тисяч років тому в цьому районі впав метеорит, що й стало причиною утворення глибокого яру...»

* * *
Мабуть, на цьому й зупинюся. А то пані Леся буде гніватися за те, що заздалегідь переповідаю зміст твору. Але я, коли почав читати «Козака із зірок», чомусь пригадав слова з пісні: «Це дивляться з темних небес загиблі поети й герої...» Не знаю, чи Леся Лісовська знає цю пісню, але тут явно перегукуються теми. Вдруге я згадав про «загиблих поетів і героїв», коли ми зустріли на

площі Ринок Юрія Шухевича з дружиною. Подумалося: внучка відомого письменника і син легендарного командарма УПА Романа Шухевича... Символічна зустріч, хіба не так? А потім до нас підійшов молодий літератор і сказав, що на вибір його літературного псевдоніма «Чорнота» також вплинула неперевірена-патріотична книга «Холодний Яр»... А потім ми дізналися, що в Сполучених Штатах також є місцевість «Холодний Яр», де тренуються і відпочивають українські пластуни. До речі, помітив: коли літні лівів'яни дізнаються, що перед ними внучка письменника-повстанця, то неодмінно прагнуть пригорнути її до себе і поцілувати. Це було два роки тому, подібне повторилося й зараз. Один з таких моментів я зафіксував на фотоплівку... Додам, що незадовго до Дня незалежності Ляля Лісовська побувала в закарпатському селищі Ясиня — свого часу воно було «столицею» Гуцульської республіки. Такої ж бунтівної і волелюбної, як і Холодноярська. Ляля гостювала у нашого давнього передплатника Юрія Тимчука, який є... внучком міністра лісового господарства цієї республіки. Скільки ж героїв, дивлячись на нас із небес, радіють, що нащадки не забули про справу дідів-прадідів, та ще й налагоджують контакти між собою!

...Коли вже вечоріло, Ляля попросила, щоб я сфотографував її на балконі дому № 5 на площі Ринок, де колись жив і працював над книгою її дід Юрій. Жив до того часу, поки у 1938 році не заграли повстанські сурми, і він не вирушив на допомогу братам-закарпатцям. Тоді Закарпатська Україна довго не протрималася — впала під натиском угорських окупантів... Але нині Закарпаття у складі соборної України; а від хортистської Угорщини лишився тільки клапот... І ми вже святкуємо 21 річницю Незалежності найбільшої країни в Європі. Звичайно, Україна переживає нелегкі часи... Вона потребує нашого захисту, і цю місію треба виконати з честю. Ми не маємо права осоромитися, бо на кожного з нас «дивляться з темних небес загиблі поети й герої...»

Сергій ЛАЩЕНКО

ОБЕРІГ НАШИХ ДУШ

(Закінчення.
Поч. на 1-й стор.)

І в народних казках наша диво-лялька присутня! Пам'ятаєте, як у «Василісі Прекрасній» мати, помираючи, дає своїй доньці ляльку і наказує, щоб та берегла її, шанувала, годувала крихтами хліба і краплями молока — і лялечка завжди буде вірною помічницею. Дівчина виконує наказ матері, і лялька допомагає їй здійснити усі завдання, виконати усі забаганки лихого мачухи і навіть з Бабою-Ягою впоратися.

Тож ця казка — ще одне підтвердження старовинного звичаю, коли мотана лялька була символом Берегині роду, яка передавалася від покоління до покоління, від матері до дочки, і ниточка, якою в'язалася лялька, ставала символічною золотою ниткою, що єднала покоління в міцний єдиний Рід, берегла і захищала його.

Але ж, напевне, не з казки

довідалися наші гості про ляльку-мотанку? Галина Іллівна розповіла, що цього року на Різдво вона їздила до Львова на гостину до сина Віталія та онуки Христинки. Там у Будинку творчості вона й побачила, як роблять цих ляльок. Так їй це сподобалося (а пані Галина, до слова, ще й чудово вишиває, вона — одна з учениць нашої знаменитої землячки Віри Сергіївни Роїк), що загорілася бажанням навчитися робити їх власноруч. Тож коли повернулася до Криму, одразу ж зробила свою першу ляльку-мотанку.

...Галина Іллівна посадила поруч із собою Христинку, виклала на стіл різнокольорові клубочки ниток. Ще приготувала клаптики тканини, пояснюючи, для чого вони знадобляться: білий клаптик м'якого трикотажу — для голівки, лляна цупка тканина — для спіднички, сіра — для фартушка. І закипіла у «Світлиці» дружна творча робота! Пані Галина відрвала смужку білого полотна приблизно 3-4 см завширшки, зауваживши, що ножицями у цьому процесі користуватися не прийнято, і віддала внучці.

Христинко, скрути цю смужку «рулетиком» — це буде голівка нашої ляльки. Загорнувши цей «рулетик» у білу м'яку шматинку, вона знову дала його Христинці, щоб та обмотала ниткою шийку. Голкою під час виготовлення ляльки-мотанки не користуються, тільки нитками і тканиною. Шити можна лише при виготовленні сувенірних ляльок, і то — тільки для оздоблення вбрання ляльки вишивкою.

— Тепер намотаємо на голівку нитками замість обличчя хреста, — продовжує Галина Іллівна. — Для того, щоб лялька-мотанка стала оберегом, а не просто іграшкою, її потрібно робити безликою, бо наші предки вважали, що через обличчя в ляльку може вселитися чиясь душа. А душа буває не тільки доброю, але й лихою. Тому не можна малювати обличчя ляльці, вона не повинна на когось бути

схожою, щоб не завдати тій людині, а тим більше, дитині, шкоди.

Галина Іллівна взяла червоні, зелені, жовті нитки й обмотала ними голівку у формі хреста. При цьому пояснила, що кольори теж мають символічне значення. Наприклад, якщо лялька робиться на добробут та здоров'я родини — підбираються червоно-зелені відтінки, для успіху в фінансових справах — зелені та золотисті, для щастя у коханні чи подружньому житті — червоні, рожеві, помаранчеві кольори.

— А тепер, Христинко, будемо робити нашої лялечці ручки. Ось тобі моток білих ниток, обмотай його червоними, зеленими, жовтими ниточками. Потрібно старанно намотувати, щоб ручки у нашої ляльки були міцними, рівненькими й красивими. Потім я прикріплю їх до шийки, — теж обмотавши ниткою.

Після цього онука отримувє завдання з мотка білих ниток сформувати ляльчині тулуб, плечі і ніжки.

— Бабусю, треба ж, щоб спинка трималася, — турбується про ляльку Христинка.

— Для цього обмотуємо нитками навхрест і по талії — ось так, дивися, — навчає бабуся. — Ну ось, тепер нашої ляльці можна й одягатися. Спідничку й фартушок робимо з двох прямокутних

клаптиків потрібного розміру, складаємо в гармошечку і примотуємо нитками до талії.

— Бабусю, а коса і віночок? Давай я зроблю косу, а ти — віночок.

Христинка намотала білих

ниток для косички. А бабуся тим часом робила віночок — за тією ж технологією, що й руки. Сказала лише, що за бажанням можна додати у віночок золотисту нитку, щоб прикрасити його.

Віночок з соєю урочисто одягли на ляльчину голівку. Ось так і з'явилася на світ Божий у нашої «Світлиці» лялька-берегиня! Але що ж

то за лялька без імені? Будемо звати її Джерелинка, щоб оберігала «Джерельце» і всіх «джерелят». А щоб їй не було самотньо, Галина Іллівна і Христинка залишили в дарунок редакції ще одну, виготовлену ними раніше ляльку-мотанку, яку ми, не довго думаючи, нарекли Світлинкою — щоб жодна темна сила ніколи не змогла зашкодити нашої «Кримській світлиці»!

Гостей приймала і «лялькову» науку вивчала Любов СОВИК

А ще наші гості випробували в дії призовий велосипед, який Христинці дуже сподобався. І сама б виграла, але... ще треба трішки підрости!

УВАГА: КОНКУРС!

СПРАВЖНЄ СВЯТО юні читачі «Джерельця» зможуть подарувати собі самі, якщо візьмуть участь у нашому творчому конкурсі і виграють ось цей **розкладний велосипед!** Надсилайте на адресу редакції (звичайною або електронною поштою) ваші **літературні, поетичні, публіцистичні твори** — на будь-які теми. Кращі роботи будуть опубліковані у «Джерельці», а їхні автори отримають шанс вибороти суперприз та інші нагороди.

Крім творчих завдань будуть й цілком конкретні, за які нараховуватимуться додаткові бали. Ось два з них:

— Коли вийшов перший номер «Джерельця»?

— Хто надав для перемоги конкурсу у «Джерельці» головний приз — велосипед? (Депутат, кандидат, партія і т. д.)

Чекаємо на ваші відповіді, вірші, оповідання, репортажі, новели, статті. Творіть! Дерзайте! Перемагайте!

95% УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ ПИШАЮТЬСЯ ТИМ, ЩО ВОНИ — УКРАЇНЦІ

95% опитаних дітей ствердно відповіли на запитання, чи пишаються вони тим, що вони — громадяни України. Про це свідчать результати опитування, проведеного Інститутом Горшеніна за підтримки науково-методичного об'єднання МДЦ «Артек», передає Радіо «Свобода».

При цьому 4,9% відповіли на це запи-

тання заперечно. 49% опитаних хочуть жити в Україні, коли виростуть, 30,9% — за кордоном, 20% — не змогли дати відповідь на це запитання.

У родинному колі 34,4% опитаних дітей спілкуються українською, 37,2% — російською, 27,8% — українською та російською, 0,6% — обрали варіант «Інша». При цьому в школі 46,2% спілкуються українською, 24,9% — обома мовами, 0,5% — іншою.

Всього було опитано 3000 дітей, які живуть в Україні, віком від 7 до 16 років. Похибка репрезентативності дослідження не перевищує 1,8%.

